

דופקי בתשובה

בס"ד
עשיק פר' נשא
שנת תשי"ע לפ"ק
שנה ח'
[כל הזכויות שפירות]

הערות האורות יתקבלו בתשרי
אצל העורך הר' שלמה זרד קליין
מס' הפקס: 00442071836956
מס' הטלפון: 07727197313

המחבר: חברת "יגיל תורה"
ש"י בימ"ד דחסידי בעלזא
(קילוד רד) לונדון י"ד
בשפלות: ק"ק מרן אומ"ר שליט"א

בחכמת שלמה (ס' תרפ"ז סוסעי' ב') ובס' החיים (ס' תרפ"ג) שכתב ג"כ שכוונה אחת אינו עולה לשני דברים וממילא יכול לשמוע המגילה לפני ברכה"ת. ועי' גם בס' שיח השדה להגאון מקוריגלוב (ס' א' ע"ש באריכות) שו"ת ויען יוסף (ח"א ס' ל"א) ושו"ת אבן ישראל (ח"ט ס' סג עמ' נו).

ובשו"ת בצל החכמה (ח"א ס' א') הביא לזה דברי הר"ן במס' ר"ה (דף ל"ב ע"ב) אמתני' שם דקתני והמתעסק לא יצא וכו', וז"ל: "עוד י"ל במתעסק כיון שכבר הוא מכוון למצוה לחנך את התינוקות אותה מצוה מעכבת מצוה אחרת שלא תחול" וכו'. הרי להדיא גם לענייננו דכיון דקורא ק"ש לצאת בה יד"ח אותה המצוה מעכבת מצות ת"ת שלא תחול.

וכתב בשיח השדה להגר"ק (שם) דיש להביא ראיה לדברי הב"י דבמס' ברכות דף י' ע"ב אמר' גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה מכלל דעונתה עדיף ולכאורה צ"ע פשיטא דקורא בעונתה עדיף דהא בק"ש יש בה גם מצות ת"ת וגם מצות ק"ש ובת"ת עצמה אין בה אלא מצות ת"ת ומה צריך ראיות לזה, אע"כ דאין בק"ש מצות ת"ת והטעם י"ל. וכתב דבוה יש ליישב מה שהק' האחרונים ז"ל במגילה ג' ב' [ומבאר ג"כ ברש"ש שם] 'מבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה' וקשה הא גם מגילה עצמה בכלל ת"ת, ולמש"כ א"ש דשקורא לשם מצות מגילה אין לו מצות ת"ת ולכן פשיטא שאין יוצא ברה"ת בק"ש, ולפ"ז י"ל דמותר לקרות ק"ש בבוקר בלא ברה"ת ולמעשה צ"ע, עכ"ד.

ידון בדברי הגמ' 'אפ'י לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימיש" (ג) אמנם באמת יש להקשות טובא על כל זה מהא דמבואר בגמ' מנחות (צ"ט ע"ב): אר"י משום רשב"י אפ'י לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימיש וכו' ע"ש, הרי להדיא דע"י מצות ק"ש מקיים גם המ"ע דלימוד התורה, [וראה בקובץ בית אהרן וישראל (קובץ צ"ט עמ' קס"ד) שכתוב שם חכ"א לבאר דרשב"י לשיטתה מהירושלמי ברכות הנ"ל דאמר שם דרשב"י לא הי' פוסק מלימודו לק"ש ומקשה הירושלמי ולא מודה ר' שמעון שפסקין לעשות סוכה ולעשות לולב וכו', ומשני טעמיה דרשב"י זה שינון וזה שינון, ואין מבטל שינון מפני שינון, אלמא דרשב"י לשיטת' דס"ל דק"ש שקורא לחובתו הוא בכלל שינון]. וכן בנדרים (דף ח' ע"א) איתא "כיון דאי בעי פטר נפשי' בק"ש שחרית וערבית משו"ה חייל שבועה עליה, ע"כ. וכן פסק ביו"ד (רמ"ז ס"א בהג"ה).

ואכן בשו"ת מהרש"ם (ח"ב ס' ק"ט ד"ה הנה כו') כתב להקשות על דברי הר"ן הנ"ל שכ' "דכשמכוון למצוה לחנך את התינוקות אותה מצוה מעכבת מצוה אחרת שלא תחול" מדברי הגמ' דאפשר לצאת יד"ח לימוד התורה במצות קריאת שמע, וכתב לתרץ דק"ש ות"ת כחדא מצוה ניהוה ותכלית מצות ק"ש משום ושנתם ותכלית לימוד התורה בשביל יחוד השם ע"כ שפיר יוצא תרויהו, ע"ש עוד.

ועי' גם באשל אברהם (ס' מ"ו ס"ט) שכתב וז"ל: גם שכתבו הפוסקים ז"ל להקל באמירת פסוקים דרך תחנונים קודם ברכת התורה הק' מכל מקום לו' קר"ש גם אם אינו דרך לימוד אולי חמיר יותר מצד שאמרו חז"ל שבקר"ש שחרית וערבית מקיים והגית וכו' ומשמע ששייך כן גם שלא בדרך לימוד.

ועכ"פ דברי הב"י שכותב דקריאת שמע דרך תחנונים לא הוי לימוד התורה צ"ע"ג עפ"י, ועי' בשו"ת בצל החכמה (שם) שהאריך בזה, ונשאר בצע"ג. ולכאורה צ"ל בביאור דברי הב"י כמו שהבאנו לעיל מהגר"ש"א דאין כוונתו דלא נחשב לימוד התורה, אלא כוונתו דלא מיחוי כלימוד התורה לגבי לצאת יד"ח ברכה"ת בברכת אהבה רבה, אמנם שאר האחרונים שלא פירשו דברי הב"י כן צ"ע.

אכן יש ליישב דבריהם עפ"י מש"כ האור שמח (ריש הל' ת"ת ד"ה ובוה) ע"ד הגמ' אפ'י לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש וגו' וז"ל, "נראה דאף למ"ד מצוות א"צ כוונה מ"מ בעינן שיהיה יודע בעת קריאתו שמע שוהו ד"ת, ויוצא בה יד"ח לימודה, ולכל הפחות מה שלומד ד"ת צריך לדעת". והיינו שפירש דברי הגמ' דמיירי באופן שמכוין לצאת בה יד"ח לימודה. ועי' גם בישועות יעקב (מ"ז א') שכתב "אמנם באמת קיי"ל דמי שקורא ק"ש שלא בדרך הלימוד תורה רק לקרא ק"ש אינו מברך ברכת התורה וכשרוצה ללימוד או לקרא פרשת ק"ש לשם תלמוד תורה מחויב לברך ברכת התורה וכמו בשאר פרשה שבתורה". הרי דאינו יוצא אלא בגוונא שמכוין לשם לימוד התורה. ובס' הערות עמ"ס ברכות (להגר"ש"א דף י"א ע"ב) הקשה ע"ד הישועותי' מהא דאמרין בנדרים ומנחות שבקריאת שמע שחרית וערבית מקיים מצוות ת"ת, ומוכח שבקריאת שמע גרידא מקיים מצוות ת"ת, ולא נוכח שצריך לכוון למצוות ת"ת. אמנם שאר האחרונים צ"ל דלמדו דהגמ' מיירי דוקא בגוונא שכיוון לשם

שאלה. הקם קרוב מאוד לסוף זמן קריאת שמע, ואין לו שהות לברך ברכת התורה, האם מותר לו לקרות ק"ש בלי ברכת התורה.

תשובה. לכתחלה אין לקרות ק"ש קודם ברכת התורה, אך אם חושש שמוא יעבור זמן ק"ש מותר לו לקרות ק"ש קודם ברכה"ת. [ועדיף יותר שבכה"ג יכוין בהדיא בעת קריאת שמע שאינו רוצה לצאת בה ידי חובת לימוד התורה].

בשאלה זו יש לדון מכה ג' נקודות, א. אי ק"ש שקורא לחובתו יוצא בה גם מצות לימוד התורה, ב. את"ל דהוי בכלל לימוד התורה, אי מועיל היפך כוונה שיכוין בהדיא שלא לצאת בה יד"ח לימוד התורה, ג. את"ל דלא מהני, האם יש איסור ללמוד תורה כשאינו יכול לברך ברכת התורה עכשיו. והנה נקודה זו האחרונה כבר נתבאר בגליון הקודם בארוכה, ונבאר כאן ב' השאלות הראשונות בס"ד.

יבואר אי ק"ש שקורא לחובתו יוצא בה גם מצות לימוד התורה (א) איתא בגמ' סופ"ק דברכות (י"א ע"ב) א"ר יהודה אמר שמואל השכים לשנות עד שלא קרא ק"ש צריך לברך ברכת התורה, משקרא ק"ש [דהיינו בתוך התפלה] אין צריך לברך דכבר נפטר חובתו ע"י ברכת אהבה רבה, ופירש"י משום שיש בה מעין ברכה"ת ותן בלבנו ללמוד וללמד וכו', וכתבו התוס' (ד"ה שכבר) בירושלמי יש הא דאמרין שכבר נפטר באהבה רבה והוא ששנה על אתר, פירוש לאלתר שלמד מיד באותו מקום.

וכתב הב"י [בס"י מ"ז] וז"ל: וא"ת למה לו לירושלמי לומר על הנפטר באהבה רבה שצריך שילמוד מיד שהרי לעולם הוא לומד שהרי קורא ק"ש אחר אהבה רבה, ואפשר לומר דכבר אפשר שאינו קורא ק"ש סמוך לאהבה רבה איכא מאן דאמר בסוף פרק קמא דברכות דהא דתנן אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו וקראו עשרת הדברות שמע והיה אם שמע, ברכה אחת היינו יוצר אור וכו"כ אחר ק"ש אומר אהבה רבה וכל כהאי גוונא איצטרך הירושלמי לאשמעינן שאין ברכת אהבה רבה פוסרת מברכת התורה אלא כשלמד מיד דוקא, ועוד יש לומר דק"ש ותפלה לא חשיבי לימוד לענין זה דדברי תחנונים ותפלה לחוד ודברי תלמוד תורה לחוד וק"ש כדברי תפילות הוא, עכ"ל.

מפורש יוצא דשאלתינו אם ק"ש שקורא לחובתו יוצא בה ידי לימוד התורה תלוי בב' תירוצי הב"י. ועי' בחידושי הרשב"א למס' ברכות (שם), ולגירסתו בגמ' מפורש יוצא דק"ש שקורא לחובתו יש בו משום לימוד התורה, וכהצד הראשון.

ועי' בביאור הגר"א שהוכיח מדברי הרא"ש דבק"ש לא מהני משום שאין ניכר שהוא לשם ברכות התורה ע"ש, ולדבריו בודאי ק"ש אף שקורא לחובתו הוי לימוד התורה, אלא דאם רוצה לצאת ברכת התורה בברכת אהבה רבה צריך ללמוד על אתר וצריך שיהא ניכר שלומד וקריאת שמע שקורא לחובתו "אינו ניכר" שהיא לשם לימוד התורה. ולפי דבריו יש לומר כן ג"כ בכונת הב"י במש"כ "ועוד יש לומר דק"ש ותפלה לא חשיבי לימוד לענין זה דדברי תחנונים ותפלה לחוד ודברי תלמוד תורה לחוד וק"ש כדברי תפילות הוא", דהיינו דרק "לענין זה" לא חשיב ק"ש כלימוד התורה משום דצריך שיהא ניכר שלומד, וכן ביאר דבריו הגר"ש אלישיב שליט"א בס' פניני תפילה (עמ' ל"ה). אמנם שאר האחרונים לא למדו כן בדברי הב"י עי' בסמוך.

ולהלכה כתב המחבר (ס' מ"ז סעיף ח') בזה"ל: ויש להסתפק אי סגי בקורא ק"ש סמוך לה מיד בלי הפסק ולכן יש ליהדר לברך ברכת התורה קודם אהבת עולם. וכתב בהגה' רע"א (ס' מ"ז על המג"א סק"יב) דמשמע מזה דלדינא ס"ל להמחבר לעיקר דק"ש שקורא לחובתו לא נחשב ללימוד התורה, אלא בדרך והירות כתב המחבר שיברך ברכה"ת תחילה, עכ"ד, ולכן גם בסוסי' מ"ז כתב המחבר רק הנכון לחוש לדברי המחמירים שלא לומר פסוקים בדרך תחנונים קודם ברכה"ת.

ב) ובביאור דברי הב"י כתב בס' שיח השדה להגר"ק (ח"ג מס' ברכות דף י"א ע"ב) בשם החו"א דכשקורא ק"ש לשם מצות ק"ש אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה, דכיון דקורא לשם מצות ק"ש אין בזה מצות ת"ת שעושה זה משום מצוה אחרת, והביא כמה ראיות לזה. וכ"ה בקהלות יעקב (ברכות ס' כ"ב). ועי' גם בשו"ת דברי יציב (ח"א ס' נ') שדן לגבי שמיעת המגילה לפני ברכה"ת שהביא בשם הגר"ש

מצות תלמוד תורה, אבל כשלא כיוון לא יצא, ולפי דבריהם ק"ש שקורא לחובתו לא הוי לימוד התורה. שו"מ בשו"ת יוסף אומץ (סי' ס"ו) שהביא בשם החקרי לב שהקשה ע"ד הבי"ה הנ"ל מכח הגמ' במנחות, וכתב ע"ז הוסף אומץ וז"ל: "ולי ההדיוט נראה דלא קשיא דמ"ש במנחות אפילו לא קרא אלא ק"ש וכו' היינו במכוין לצאת י"ח תלמוד תורה בק"ש וכשכיוון לזה יוצא י"ח דתורה שלימה שלנו היא", עכ"ל, והוא ממש כדברי האור שמח.

להלכה למעשה

ד) ועפ"י כ"ז יוצא לנו דלדעת הגרע"א הגרש"ק החו"א וסייעתם בביאור דברי הבי"ה, אם קורא ק"ש לשם מצות קריאת שמע לא מחשב כלימוד התורה, וא"כ אין צריך לברך מקודם ברכת התורה, אמנם כפי ביאור הגריש"א בדברי הבי"ה וכן לפי ביאור המהרש"ם בדעת הר"ן גם כשקורא לשם חובה יוצא בה יד"ח לימוד התורה, וא"כ לדעתם אסור לקרות ק"ש קודם ברכה"ת, ואף לפי ביאור הגרע"א וסייעתו לכתחילה נכון ליותר לקרות ברה"ת קודם קריאת שמע וכפי שהכריע המחבר בסוסי' מ"ו וכו"ל.

ומכל מקום בגוונא שקם מאוחר מאוד ואינו יכול לברך ברכת התורה קודם קריאת שמע, בודאי יסמוך על האחרונים הנ"ל ויקרא קריאת שמע קודם ברכת התורה. ובפרט לפי מה שנתבאר בדברינו בסימן הקודם (סי' ל"ב) באריכות שאין איסור ללמוד בלי ברכת התורה אלא דיש מצות עשה לברך קודם הלימוד וכשאינו יכול לברך מותר ללמוד קודם ברכה"ת, וה"נ מותר לקרות ק"ש קודם ברכה"ת.

האם יותר נכון לכיין בהדיא שאינו רוצה לצאת בה חובת ברכה"ת

ה) ועי' בשו"ת ויברך דוד (ח"א סי' ז') שהוסיף דליתר שאת יכוין בהדיא שלא לצאת בק"ש ידי חובת לימוד התורה וממילא בהיפך כוונה לכו"ע אינו יוצא חובת לימוד התורה. וכ"כ בשו"ת דברי יציב (שם) לענין שמיעת מגילה לפני ברכה"ת. וכן מוכח מדברי הישועות יעקב והאור שמח שהבאנו לעיל דשייך כוונה והיפך כוונה במצות לימוד התורה. ומאידך בס' פניני תפילה (עמ' מט) הביא ששאל זאת להגרי"ש אלישיב שליט"א, והשיב לו: מה כוונתו? הוא לומד תורה, זה לא יפסוד אותו מברכות התורה, עכ"ד, וכן הבאנו לעיל מספרו 'הערות עמ"ס ברכות' שהוכיח מדברי הגמ' ברכות ומנחות הנ"ל שאין צריך כוונה בלימוד התורה כיון שהוא לומד בפועל. ובס' פניני תפילה הוכיח זאת גם מדברי הבה"ל (סי' נ"ב ד"ה ועוד) שמוכח מיני' דס"ל דא"א לכיין בקר"ש שלא לצאת בה יד"ח, ועי' מה שהאריך בזה חכ"א בקובץ קול התורה (אדר תשס"ה). ועכ"פ לכתחילה ליתר שאת בודאי יכוין כן.

יבאר דיכול לומר ג"כ פרשת ציצית

ו) והנה בשו"ת בצה"ח מסיק דמ"מ לא יאמר פרשת ציצית, אף שהוא ודיא דאורייתא משום הזכרת יציאת מצרים, דמ"מ זמנה כל היום, עי' שע"ת סי' ס"ז סק"א, ויוכל לאמרה אחר שכבר בירך ברכה"ת, ע"כ.

אמנם לענ"ד נראה דיאמר גם פר' ויאמר בתוך זמן ק"ש אף שלא בירך עדיין ברכה"ת, דעי' במשנ"ב (סוסי' מ"ו) לגבי אמירת ק"ש קודם התפילה כשרוצה שהציבור יעברו זמן ק"ש, שכתב בזה"ל: "יותר טוב שאז יקרא כל השלשה פרשיות כמו שכתב הפר"ח כדי להזכיר יציאת מצרים בזמן ק"ש, ובח"א וכו' הסכים להפר"ח" עכ"ל. ועי' שיה תפלה (עמ' תרפט) שנשאל הגר"ח האם לקרוא פרשת ציצית בתוך זמן ק"ש הוא מעיקר הדין או שהוא רק יותר טוב כמו שקצת משמע מלשון המ"ב סי' מ"ו, והשיב "הוא מעיקר הדין". [אלא שהבצה"ח מסתמך שם על דברי השאג"א סי' י' המובא בשע"ת סי' ס"ז, וכנראה שלא ראה דברי הפוסקים המובאים במשנ"ב]. ולכן למעשה נראה דיאמר גם פר' ויאמר מכה כל הסברות שנתבארו עד כאן.

וע"ע בנושא זה בשו"ת שו"ת שיה יצחק לאב"ד ווערבו (סי' כ"ח) שו"ת מגדלות מרקחים (סי' ה') שו"ת שרגא המאיר (ח"ב סי' ס') שו"ת אורח ישראל (סי' ה') שו"ת באר שרים (ח"ב) בירור הלכה (סי' ד' עמ' מ"א) קובץ על יד (עמ' ל"ד) קו' תוספת ברכה (לבעל מקור הברכה, סי' ג') בירורי חיים (ח"א סי' י"ב) ובס' בתורתו יהגה (ח"א מילואים סי' כ"ז).

שאלה. כנ"ל עמד ממתנו סמוך לסו"ז ק"ש וצריך לנקביו, אך אין הזמן מספיק לצאת לנקביו ולקרות ק"ש, האם יכול לקרות ק"ש קודם שיוצא לנקביו.

תשובה. אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה [והיא ע"ב דקות] יקרא ק"ש ואח"כ יתפנה, אבל אם אינו יכול להעמיד עצמו כשיעור זה הדבר נוטה שיתפנה אע"פ שיעבור זמן ק"ש, ועי' בפנים התשובה דלמעשה צ"ע.

א) איתא בשו"ע (סי' צ"ב ס"א) "היה צריך לנקביו אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל, וה"מ שאינו יכול לעמוד עצמו שיעור הילוך פרסה אבל אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה יצא בדיעבד, אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו תחלה יפה, הגה וכל הנצרך לנקביו אסור אפי' בדברי תורה כל זמן שגופו משוקץ מן הנקבים" ע"כ.

וכתב במשנ"ב (סק"ו) דכל שכן בק"ש ושאר ברכות דאסור, ומ"מ כתב דלענין דיעבד משמע בפמ"ג דאין צריך לחזור בקריאת שמע ע"כ. ועפ"י כתב בס' ישראל והומנים (מהדרה ד' סי' ז' פ"ג הע' כ"ז) לעניינינו דיכול לקרות ק"ש אף כשאינו יכול לעמיד עצמו בכשעור, דהרי קיי"ל דכל שעת הדחק כדיעבד דמי, וכתב לדייק כן גם מדברי הבה"ל בסוסי' ע"ז ע"ש. וכתב דמה שיש להסתפק הוא בשעומד סמוך לסו"ז ק"ש של המג"א אם גם בכה"ג יכול לקרות ק"ש קודם שילך לצרכיו או דבכה"ג יסמוך על זמן ק"ש של הגר"א, וצ"ע.

ב) אולם לאחר העיון נראה שאין זה פשוט כ"כ, דהנה המג"א (סק"א) הביא בשם הבי"ה דאפילו אם יפסיד סוף זמן תפלה אסור לו להתפלל קודם שיפנה, וכתב המג"א ע"ז דמ"מ אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה יתפלל כדי שלא יעבור זמן תפילה, וכ"פ המשנ"ב (סק"ה). ולפי"ז לכאז' גם בק"ש יהא הדין כן דרק אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה יכול לקרות ק"ש, אבל אם אינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה יתפנה אף שיעבור זמן ק"ש. ומאידך י"ל דשאני זמן ק"ש דהיא דאורייתא.

וראיתי בערוך השלחן (סי' צ"ב סעי' א') שכתב בזה בפשיטות דאף אם יפסיד זמן ק"ש לא יקרא ק"ש בכה"ג. ומ"מ אולי זהו רק לשיטתו דס"ל דאיסור בל תשקצו היא איסור דאורייתא, אבל לדין דקיי"ל דאינו אלא מדרבנן (עי' משנ"ב סק"ז) אולי ישתנה הדין.

שו"ר בס' 'הכון לקראת אלו קיין ישראל' שדן בזה, והביא בשם הג"ר אברהם יעקב פאם זצ"ל דפסק דאף לדין מוטב שיעבור זמן ק"ש, והביא שכן נוטה דעת בעל ה'להורות נתן', גם בס' אשי ישראל הביא דברי הערוה"ש לפסק הלכה. ואפשר דהטעם דכיון דאנוס הוא עתה שאינו יכול לעבור על האיסור דבל תשקצו פטורו חכמים מלקרות ק"ש בזמנה וכדין כל אונס רחמנא פטריה, ומצד שני יל"ע אם העמידו דבריהם גם כן במקום תורה, ולמעשה צ"ע.

לעורר לב

זהירות שלא ליכשל באיסור גזל בדבר המצוי, מדברי ה"חפץ חיים"

"ואגב אעתיק כאן עצה אחת הנוגעת לענין איסור גזל ועושיק שכר שכיר, והיא שכל אדם שמבקש לאדם אחר שיעשה לו איזה פעולה בשכר, יקצוב עמו המקח בתחלה דאי לאו הכי עלול מאוד להיות גולן ועושיק שכר שכיר, אם לא ירצה להיות ותרן גדול בממונו כדי לצאת מן הספק, דהלא על פי רוב יצטרך האדם למאות פעולות בכל שנה ומצוי מאוד שאחר פעולה יש ויכוח בין האומן ובעל הבית בענין תשלום השכר ולכשיפדרו כל אחד חושב בנפשו שהוא נגזל מן השני אך שאינו רוצה לריב עמו אבל אינו מוחל לו בלב שלם ולפעמים יש ג"כ מריבה ביניהם, ומדינא הוא כמנהג המדינה לפי המקום והזמן ואם יפחות לו אפילו פרוטה אחת מזה יקרא עבור זה מן התורה בשם גולן ועושיק שכר שכיר ומי יוכל לידע את מנהג המדינה בכל פעולה לפי ענינה, ובעל כרחו אם ירצה לצאת ידי חובתו בלי פקפוק יהיה מוכרח תמיד ליתן לבעל המלאכה כפי מה שהוא רוצה וזה ג"כ קשה מאוד, על כן הרוצה לצאת ידי שמים יקצוב עמו בתחלה ויצא מידי כל ספק וגם הבעל מלאכה יזייל לו עי"ז כי אז הברירה בידו ליתן לאחר, ובפרט מי שהוא תלמיד חכם בודאי יעשה כן דאי לאו הכי מלבד חשש גזל ועושיק שכר שכיר מצוי מאוד חילול השם עי"ז שאינו נותן לאומן כפי רצונו שהאומן יאמר שהתלמיד חכם גזל אותו".

קו שפת תמים להחפץ חיים זצ"ל פ"ה ד"ה הג"ה,

וע"ע בס' דרכי חושן ח"א עמ' שט"ו ובקובץ הישר והטוב

ח"ד עמ' רל"ה